

**MIROSLAV
STONIŠ**

K + M + B

**MARIE
ZVANÁ PANNA,
TŘI KRÁLOVÉ
A KRÁSKA**

MILOSTIPLNÁ

Anděl krmící malé děvčátko jako hrdličku?

Marie, ta panna sotva odrostlá dětskému věku, běží o překot úzkými zastíněnými nazaretskými uličkami sevřenými nízkými domy s terasovitými střechami, sotva popadá dech a pod jejíma bosýma nohama víří prach, zachytává se lemu její košile, jež jí sahá až po kotníky.

Později, až mnohem později se bude po světě vyprávět, že dívku nevychovali její rodiče Joachim a Anna, nýbrž že od svých tří do dvanácti let vyrůstala v jeruzalémském chrámu, kde ji po všechn ten čas jako hrdličku krmil anděl, jenž k ní přilétal v oblaku zářivého světla.

Bezpochyby je to krásný lyrický obrázek, avšak Joachimovi a Anně by se sotva líbil. Cožpak by se mohli zachovat jako krkavčí rodiče a vzdát se svého jediného dítěte? Vždyť svou dcerušku Marii milovali nadevšechno na světě!

A teprve prý až přišel její čas, pokračuje vyprávění, kněží jeruzalémského chrámu jí vybrali za manžela hodného muže, postaršího vdovce Josefa.

To by se zase sotva líbilo Marii a přišlo by jí to

k smíchu, neboť Josef, do něhož se tak prudce zamilovala, až se jí z příválu lásky dělaly mžitky před očima a podlamovala kolena, byl všechno jen ne postarší vdovec.

A my nepochybíme, řekneme-li hned teď, že též Josefovi se při pohledu na dívku Marii dělaly mžitky před očima a podlamovala se mu kolena.

Bezstarostné a veselé dětství bosonohé Marie

Kdepak jeruzalémský chrám! Přidržme se raději pravdy. Marie vyrůstala v domku na nazaretském předměstí a ničím se nelišila od ostatních tamějších děti. Hrávala si s hadrovými panenkami, po dešti plácala z bláta pajduláky, skotačila a se smíchem běhávala za motýly, již se jí klikativě míhali před očima.

Nerada se česala a umývala se, jen když na to maminka dohlédla. Po celý den nezavřela pusu a byla samý smích. Často mívala ukopnutý palec, jelikož vždycky běhávala bosky, a pod nehty se jí držela hlína.

Protože byla nadmíru zvědavá, ráda lehávala na střeše a dívala se s palcem v puse dolů do uličky na přecházející a zastavující se lidi. Někdy dokonce sly-

šela, co si povídají! To pak každé zaslechnuté slovo převracela v hlavě, nejvíce však ta, jímž nerozuměla.

Kdyby ji maminka nebyla zavolala, zůstala by na střeše snad až do večera.

Byť vyrůstala v chudobě, její dětství bylo bezstarostné, veselé a nevinné.

Jen co trochu odrostla dětskému věku, maminka Anna ji přidržela při domácích pracích a vedla ji k šití, praní a vaření.

Otec Joachim ji naučil několik modliteb, jež si zapamatovala slovo od slova, byť jim příliš nerozuměla; a nadto si myslela, že by bylo mnohem lepší, kdyby se svou modlitbičkou mohla přijít až k Hospodinovi, zatahat ho za jeho roucho a zeptat se ho na něco i mimo svou naučenou modlitbičku.

Tomu se Joachim jen smál, ty naše malá, cožpak nevíš, že Hospodin je neviditelný?

„Ale i když on sám je neviditelný, tatínku, tak tebe, maminku a mě vidí?“ starala se.

„Všechny nás vidí, jednoho každého člověka, a protože je nejenom neviditelný, ale i vševědoucí a všemocný, nikdo před ním nemůže mít žádné tajemství.“

„A kdybych se schovala pod stůl, také mě uvidí?“

„I v hluboké jeskyni by tě viděl,“ odvětil jí. „Neboť panuje nad veškerým světem a bez jeho vůle nikomu nepadne ani vlas z hlavy a ani motýl nemávně křídly.“

A jelikož jí pak ještě řekl, že kdo hřeší, nedojde spasení, děvenka Marie si slíbila, že se všech hříchů vystríhá; avšak jiná věc je, že dobře nevěděla, co slovo spasení znamená. Když ovce spasou louku, pak je louka spasená?

Bledě modrý dívčí stín v bílém kameni

Panna proběhla poslední příčnou uličkou, kde ji dostihlo nízké ranní slunce, jež vtisklo bledě modrý stín její štíhlé postavy do bílého zdiva.

Marie již vběhla na dvorek před tesařskou dílnou, avšak její stín stále ještě v opoždění prodléval v kamenných kvádrech zdiva, což byl sice poněkud nevěšední, nikoli však nepochopitelný úkaz. Co je na tom podivného, že bílé kameny podlehly lyrické nápovědě dívčina těla a podržely si jeho otisk déle, nežli je obvyklé? Nic, zhola nic!

Neboť i kámen, jež máme za něco netečného, se probudí k životu a ustrne nad takovou krásou, nad

takovou jitrní svěžestí a nad něžným půvabem, jímž byla Marie obdařena.

„Josefe!“

A teprve po tomto zvolání bledě modrý dívčí stín z bílého kamene vymizel. Věčná škoda! S jakým vzrušením a pohnutím myslí bychom si Mariin stín prohlíželi, kdyby byl zůstal v kameni otištěn až do dnešních dnů...

Jenže koho z nás by napadlo, že je to zachovalý Mariin stín a že je to otisk těla dívky, již budeme jednou nazývat Pannou?

Schoulit se v ženichově náručí!

Vpadla do otevřených dveří dílny, v níž se s hoblíkem v ruce skláněl nad dlouhým trámem její ženich, žel zatím pouze budoucí a dokonce nepřiliš jistý ženich, ježto svatba ještě nebyla domluvena a bůhví, zdali kdy domluvena bude.

Josef měl na sobě volnou vyryšavělou halenu, pod níž se mu zřetelně rýsovaly napínající se svaly, a pod nohy mu padaly dlouhé hobliny.

Když zaslechl lehké dívčí kroky, ohlédl se a v šeru se v úsměvu zablýskly jeho zuby.

„Běžím za tebou přes púl Nazaretu, dechu již nemohu popadnout a kolena se mi podlamují...!“

Jak ráda by svého ženicha (ano, v jejích očích to již byl její neodvolatelný ženich a budoucí muž!) objala a schoulila se v jeho náručí! Avšak neodvážila se toho, jelikož se bála, že by se mu taková důvěrnost jako velice předčasná nic nelíbila.

A kdyby je v objetí spatřil jeho otec tesař Jakub, to by hned byl oheň na střeše! Na její hlavu by se snesl příval hněvivých slov a musela by si vyslechnout všechna podobenství ze Zákona, jež se dotýkají cudnosti.

A nebylo by to poprvé! Již několikrát musela přetrpět takové kázání, aniž věděla, čím si je zasloužila, a snést pohled Jakobových očí, v nichž se zračila nelibost, ba hněv a odmítání.

Marie, zadýchaná i nezadýchaná

Protože ji však Josefova mužná postava až neodolatelně přitahovala, živě k němu přiskočila a do svých dlouhých štíhlých prstů, jež s velikou láskou budou jednou na oltářních obrazech zachytávat gotičtí malíři, vzala aspoň jeho dlaň a pozvedla ji ke své tváři.

„Tak ráda čichám k tvým rukám, Jozífku!“ usmála se. „Hezky voní dřevem a pryskyřicí... A hobliny máš i ve vlasech, ty můj tesaři! To je cedrové dřevo?“ otázala se.

„Goferové,“ odpovětil.

Zalíbeně a zálibně si prohlížel svou nevěstu (ano, v jeho očích to již byla jeho neodvolatelná nevěsta a budoucí žena!) od hlavy až k patě, nejdéle utkvívaje pohledem na jejích zadýchaných řadrech, jež jí vzdouvala košili.

Už aby nadešel ten čas, říkal si, kdy Marie ulehne do mého svatebního lože! Hned se však opravil – do našeho svatebního lože...

„Když takhle nemůžeš popadnout dech, jsi moc, moc hezká, Mařenko. Ale rozumí se,“ rychle dodal, „že jsi hezká i nezadýchaná. Vlastně jsi hezká pořád, zadýchaná i nezadýchaná. Ale zadýchaná přece jenom –“

Tesař se zapléтал se do svých slov a upadal do rozpaků; nebyl příliš výmluvný a dobře to věděl. To modrooká Marie, jíž z hlavy až do pŕi zad padal těžký snop černočerných vlasů, měla lepší vyřídilku a slova jí ze rtů plynula snad sama. A nadto každé to její slovo se ozývalo cinkotem zvonků.

„A v obličeji máš dnes takové zvláštní světlo, Mařenko! Celá jsi taková... no taková nějaká rozzářená. Připadáš mi dočista jako vyměněná.“

„Ale jdi, kdo by mne vyměnil?“ zasmála se. „Jsem to stále já, Josefe, tvoje Marie. I když,“ dodala váhavě, ne-li nejistě, „najednou jsem možná opravdu trošku jiná.“

„Nikdy ses ještě u nás neukázala tak časně ráno. Máš něco na srdci, ty můj voňavý kvítečku, ty jablíčko červené?“

Ještě chtěl dodat – a ty lilie bělostná, avšak to již spolkl. Poněkud se styděl, ježto měl za to, že taková něžná slova se k muži ani nehodí, avšak nemohl si pomoci: kdykoliv stála jeho budoucí nevěsta tak blízko u něho, slova mu sama sládlá na jazyku a voněla lučným medem.

***Zdrávas, milosti plná,
požehnaná ty mezi ženami***

„Zdál se mi v noci podivný sen, ale možná, že to ani nebyl sen,“ odvětila na jeho otázku a v bezmoci rozhodila ruce. „Ne, nebyl to sen,“ ujistila se.

Sebrala mu z vlasů několik goferových hoblin, dlouhých a stočených jako skořápky mořských

mlžů, a vetkla si je do vlasů co ozdobu, jelikož po dětském způsobu věřila, že právě tyto hobliny ji napevno spojují s jejím ženichem již před svatbou.

A že Josef ještě není její ženich a možná nikdy nebude? To si v nejmenším nepřipouštěla, řekněme si to znovu, protože kdyby měla přijít o Josefa, to by bylo totéž, jako kdyby se jí mělo zastavit srdce.

Goferové skořápky v černotě Mariiných vlasů přímo zářily svou bělostí! Nosila kdy která žena ve svém účesu skvostnější šperk? Žel středověcí malíři neměli o tomto zvláštním šperku v jejích vlasech sebemenší povědomí. Jak by také mohli! Vždyť ani ta sebemenší zmínka o hoblinách padající zpod Josefova hoblíku se nikde nedochovala.

„A v tom snu, co ani nebyl sen, mne navštívil... jen si to představ, Jozífku, v tom snu mne navštívil anděl Páně jménem Gabriel.“

A znovu rozhodila v náznaku bezmoci ruce a upírajíc oči do Josefovy tváře, řekla a její slova byla taková;

„Já jsem z toho dočista vedle!“

„Anděl? A tebe? Ale proč by zrovna tebe... a hned archanděl Gabriel?“

„Už je to tak, Jozífku.. A pozdravil mne a řekl, teď

dobře poslouchej: Zdrávas, milosti plná, Pán Bůh s tebou, požehnaná ty mezi ženami.“

„Proč by měl archanděl, a zrovna tebe, Mařenko,“ opakoval v rozpacích Josef, „to se mi nějak nezdá...“

Přejel po dřevě hoblíkem a díval se, jak se pod ním kroutí hoblina. Nedůvěřivě zavrtěl hlavou a znovu pohlédl na Mariina již nezadýchaná hrotitá ňadra.

„Proč by... a proč hned milosti plná a požehnaná ty mezi ženami? Jak to, mezi ženami? Mařenko, nebudeš dříve ženou, dokud se mnou neulehneš do manželské postele. Ať to v hlavě převracím jak chci, ničemu z toho nerozumím. Bláznivý, nanejvýš bláznivý sen se ti zdál!“

Anebo Marie už není panna?

Avšak nejen že tomu nerozuměl, navíc se mu to nic nelíbilo a měl takový sen zrozený v nevinné dívčí hlavě za nevhodný a nepřípadný.

„Jsi přece panna, Mařenko, a ženou se staneš teprve, abych to připomenul znovu, až ulehneš ke mně do našeho svatebního lože, což jak věřím, již bude brzy,“ pravil nepřítliš jistě.

„Zítřa aby to již bylo!“ zvolala, zapomínajíc na svou obvyklou zdrženlivost.

Její zvolání považoval Josef, a po právu, za upřímné vyjádření její touhy splynout s ním v jedno tělo a potěšilo ho to.

„Ale Jozífkou, tak ten anděl Páně,“ hned pokračovala a slova se jí sama hrnula z úst. „Také mně to nejde na rozum, proč by zrovna ke mně... a zrovna anděl Páně!“

Zhluboka vydechla, hledajíc u svého ženicha pomoc a vysvětlení. Potom k němu přistoupila blíže a položila dlaň na jeho ruku, v níž držel hoblík.

„Prý jsem našla milost u Boha, řekl mi onen anděl a jeho slova mi ještě teď zvučí v uších,“ pokračovala a její slova byla taková: „Ale hlavně, Josefe, a teď našpicuj uši, protože mi ještě řekl: Aj, porodíš syna, a nazveš jméno jeho Ježíš. Ten bude veliký, a syn Nejvyššího slouti bude. A ještě pokračoval, a tomu jsem již vůbec, ale vůbec nerozuměla, že království jeho nebude konce.“

„No tak počkej, počkej, teď už tomu ani já jaksi, ale ani v nejmenším... porodíš syna? Ty? Vždyť jsi ještě panna! Panna! Nebo,“ zaváhal a popojel ho-

blíkem jen tak naprázdno až na konec trámu, „nebo snad ne?!“

Jaký div, že se zachmuřil! Jeho jindy tak bezelstné tmavě modré oči se zúžily.

Ano, též on, stejně jako Marie, hleděl na svět modrýma očima. Že je to neobvyklé a podivuhodné, aby černovlasá žena a černovlasý muž pohlíželi na svět seversky modrýma očima? Co na tom, vždyť celý jejich život bude nadevše úžasný a podivuhodně šťastný! Ale abychom nepřeháněli, raději se přidržme pravdy – přijde chvíle, kdy Mariin život se zlomí a nebude ani úžasný, ani podivuhodně šťastný, nýbrž tragický, a kdy a její srdce až po okraj naplní bolesti.

Josef udeřil hoblíkem o trám a dobře vyztáhlé dřevo zazvonilo.

„Marie!“ pravil varovně.

„Ale ty můj tesaři, to víš, že jsem panna, jakpak by ne. Mužská ruka se mne dosud nedotkla. Jenže anděl Páně Gabriel mi vyjevil, víš v tom snu, co nebyl sen, že Duch svatý sestoupí do mne.“

Přejela si dlaněmi po plátně svých šatů, ale ona to vlastně byla košile, od prsů až ke klínu a její slova byla taková:

„A já panna že porodím, pravil mi. Porodím syna božího. No co na to říkáš, jsi z toho aspoň trošičku moudrý?“

„Nejsem,“ přiznal. „Nejsem! Jak bych mohl? Že porodíš, a rovnou syna božího, k tomu všemu jako panna, Mařenko, ale to přece...?“

Přiložil dlaně k očím a zakryl v nich celou tvář, ježto se ho zmocňovalo zoufalství.

Anděl byl světlem oděný

Marie stála proti dveřím a slunce, nízkými pa-prsky dopadajíc do dvorku, ji uchvacovalo do své záře, v níž celá zezlátla, jen tvář měla bělostnou s lehkým olivovým nádechem.

Josef odklonil dlaně z očí a pohlédl na tu líbeznou a tolik něžnou dívku, jež se měla stát jeho ženou. A která se jí také stane, byť by se měl vši silou vze-přít otci!

Jenže je tady ta věc se synem božím.

Nic takového, říkal si, archanděl není než po-trhaný cár snu, který zastřel Marii oči.

„Víš, Mařenko,“ pokračoval po chvíli s přibývajícím jistotou, že se nemýlí, „sen je sen, je to pouhý noční vánek, jenž nic neváží, ale teprve až ulehneš do na-

šeho svatebního lože a já tě té první noci k sobě přivinu a připoutám co ženu, tak teprve potom –“

„Byl to sen, pouhý vánek jak říkáš, já to přece vím, ale najednou ti nějak... stále toho anděla Páně vidím, i teď ho mám před očima... celý byl světlem oděný... Takový živý sen snad ani nemůže přijít jenom tak zničehožnic. Bez Hospodinovy vůle člověku ani vlásek z hlavy nepadne a ani motýl křídly nemávně, opakovala Joachimova slova. „Jozítku, neustále mi něco napovídá, že ten nádherný a tuze velebný anděl se mi nezdál a vskutku mi zvěstoval, že já panna porodím syna božího.“

„Ale no tak!“ přerušil ji.

Počala se ho zmocňovat zlost, třebaže se jí bránil. Ještě nikdy se na Marii ani v nejmenším nerozhněval. Vždy byla milá, přívětivá a celá k zulíbání, přesto ji ještě samozřejmě nikdy nepolíbil, leda na čelo. Ten zázrak prvního milostného polibku je čeká až o svatební noci!

„Pusť to z hlavy.“

„To se ti řekne, Jozítku, pusť to z hlavy, pusť to z hlavy. Ale jak, když mám ten sen stále před očima? A co ti mám povídat, teď ráno je ještě mnohem živější než v noci.“

„Nikdy jsem neslyšel, že by snad Duch svatý s některou ženou, no víš, že by s ní tohle... a vůbec, kdo to je ten Duch svatý?!“

A Josef v bezmoci, jež ho již celého prostupovala, se na Marii div neutrhl a zeptal se jí:

„Hospodina si dovedu představit, vyvedl náš lid pod Mojžíšovou pastýřskou holí z egyptského zajetí až sem do země nám zaslíbené, ale Duch svatý? Kdo je to?!“

„Jozífkou, to já ti vysvětlit neumím,“ odvětila, leč nezdálo se, že by ji ta nevědomost trápila.

Pohodila ramenem a jak ukročila do strany blíže k Josefovi, sluneční záře, která po jejím těle splývala jako zlaté roucho, pohasla.

Nedotýkat se Marie, to je tak těžké!

„Jak bys mohla porodit z Ducha svatého, ty?“ lámal si nad tím hlavu, jakkoli věděl, že se sotva k něčemu dobere. „To bych si potom nejspíš musel myslet, protože nic jiného by mi ani nezbyvalo, že už –“

„Že už nejsem panna?“

Marie užasla, že jí její ženich, jenž ke všemu ještě ani není jejím ženichem, tak málo věří.

Snad je dokonce ochoten ji zatratit! Zatratit, odstrčit ji od sebe a najít si jinou, třeba tu Rebečku ze sousedství, která po něm, dobře si toho všimla, nestydatě hází očkem, jako by nevěděla, že se to nesluší, házet očkem po mládenci, zvláště po takovém, jenž si už vybral nevěstu.

„Že již nejsem panna, to si myslíš?“ musela opakovat.

„Že už nejsi panna.“

Nezbývalo mu, než s těžkým srdcem přisvědčit. A jen ta čtyři slova vyřkl, hned nato ucítil pod jazykem chuť pelyňku, jež mu rázem hořce zaplnila ústa.

„A že jsi už poznala jiného muže.“

Avšak to již dodal proti své vůli, přičemž nenacházel dosti odvahy, aby Mařence, té dívce k zulíbání a lilii bělostné, pohlédl do tváře.

„Josefe!“

Marie vykřikla, v náhlém zoufalství se jí zadrhl hlas a v očích se jí zatřpytily prudké slzy.

„Ani malíčkem se mne žádný cizí muž nedotkl! Ani malíčkem, Jozífku! Hanbou bych se musela propadnout, kdybych... ani tobě jsem přece nikdy nedovolila, abys na mne před svatbou sahal, a že jsi

už kolikrát chtěl!“ neváhala mu to vyčítavě připomenout.

„Chtěl.“

Přiznal to, neboť nic jiného mu ani nezbývalo, a stále se díval stranou.

„A jak moc jsem chtěl na tebe sahat a dotýkat se tě, celičké se tě dotýkat!“ řekl, ale to už se díval Marii do tváře. „Ale sáhl jsem někdy na tebe?“

„Vždyť povídám, že jsem ti to nikdy nedovolila.“

„Ani na prsa jsem ti nikdy... ani na zadýchaná, ani na ta nezadýchaná... Je to moc těžké, Mařenko, nesahat na tebe. Proto tak chci, abychom se už vzali! Vždyť už je to k nevydržení! Ale otec pořád, že prý je ještě dost času, a ty teď ještě ke všemu přijdeš s tím, že nějaký Duch svatý...“

„Na to není nikdy dost času,“ přerušila ho, „abych už byla tvoje. Proč to otci neřekneš?“

„Opakuji mu to každý den! Ale on je jako hluchý.“

O sahání na prsa anděl Páně nic neví

Avšak potom se Josef vrátil k tomu, co Marii vyčítal před chvílkou, a znepokojeně řekl:

„Já ještě nikdy, ale teď najednou by ti měl na prsa